

Warszawa, dnia 22 lipca 2022 r.

Poz. 706

**UCHWAŁA NR 133
RADY MINISTRÓW**

z dnia 15 czerwca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Planu działań dotyczącego priorytetowych dróg przenoszenia inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii lub inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski pn.: „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych” oraz „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych”

Na podstawie art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. poz. 1718) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Plan działań dotyczący priorytetowych dróg przenoszenia inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii lub inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski pn.: „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych” oraz „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *M. Morawiecki*

PLAN DZIAŁAŃ DOTYCZĄCY PRIORYTETOWYCH DRÓG PRZENOSZENIA INWAZYJNYCH GATUNKÓW
OBCYCH STWARZAJĄCYCH ZAGROŻENIE DLA UNII LUB INWAZYJNYCH GATUNKÓW OBCYCH
STWARZAJĄCYCH ZAGROŻENIE DLA POLSKI PN.: „UCIECZKA GATUNKÓW ROŚLIN OZDOBNYCH
Z NIEKOMERCYJNYCH UPRAW OGRODNICZYCH” ORAZ „UCIECZKA GATUNKÓW ZWIERZĄT DOMOWYCH,
GATUNKÓW AKWARYSTYCZNYCH I TERRARYSTYCZNYCH”

1. Indeks skrótów i pojęć stosowanych w planie działań:

- a. IGO – inwazyjny gatunek obcy,
- b. plan działań – plan działań dotyczący priorytetowych dróg przenoszenia IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski pn.: „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodnich” oraz „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych”,
- c. drogi priorytetowe – priorytetowe drogi przenoszenia IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski pn.: „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodnich” oraz „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych”,
- d. rozporządzenie nr 1143/2014 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 04.11.2014, str. 35, z późn. zm.¹⁾).

2. Zakres planu działań

Niniejszy plan działań obejmuje prezentację sposobu wyboru dróg priorytetowych, tj. dróg przenoszenia, które wymagają działań priorytetowych ze względu na liczebność gatunków lub szkody, które mogłyby wyrządzić te gatunki w wypadku przedostania się nimi do środowiska, a także charakterystykę dróg priorytetowych. Plan określa cel nadrzędny i cele strategiczne wraz ze wskazaniem działań, które pozwolą na osiągnięcie zakładanych celów. Każde działanie składa się z szeregu zadań, dla których określono ramy czasowe, podmioty odpowiedzialne za ich realizację, a także wskaźniki, które posłużą do monitorowania poziomu wykonania poszczególnych zadań.

¹⁾ Zmiana wymienionego rozporządzenia została ogłoszona w Dz. Urz. UE L 317 z 23.11.2016, str. 4.

3. Sposób wyboru dróg priorytetowych

Drogi priorytetowe zostały wybrane po przeprowadzeniu analizy dróg niezamierzonego wprowadzenia do środowiska lub rozprzestrzeniania się IGO stwarzających zagrożenie dla Unii (zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. poz. 1718) i art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 1143/2014) lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

Zidentyfikowano 36 dróg niezamierzonego wprowadzania lub rozprzestrzeniania się IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski. Jako grupę bazową przyjęto 82 gatunki z rozporządzenia Komisji (UE) nr 2016/1141 z dnia 13 lipca 2016 r. przyjmującego wykaz inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 (Dz. Urz. UE L 189 z 14.07.2016, str. 4, z późn. zm.²⁾), rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 2017/1263 z dnia 12 lipca 2017 r. aktualizującego wykaz inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii ustanowiony w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2016/1141 na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 (Dz. Urz. UE L 182 z 13.07.2017, str. 37) i rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. poz. 1260). Identyfikacja poszczególnych dróg niezamierzonego wprowadzania lub rozprzestrzeniania się IGO w zdecydowanej większości jest możliwa dzięki dotychczasowej wiedzy i obserwacjom IGO w środowisku przyrodniczym. Odnośnie do gatunków nieuprawianych w ogrodach lub niehodowanych w Polsce i niewystępujących w naszym środowisku jest to pewna hipoteza. Opisy dróg są jednak na tyle uniwersalne, że znając biologię poszczególnych IGO, możliwa jest ocena, czy dana droga przy odpowiednich warunkach klimatycznych może stanowić realne źródło przedostawania się gatunków do środowiska czy też nie. Tym samym dokonano także analizy w zakresie gatunków wymienionych w rozporządzeniu Komisji (UE) 2019/1262 z dnia 25 lipca 2019 r. zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) 2016/1141 w celu aktualizacji wykazu inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii (Dz. Urz. UE L 199 z 26.08.2019, str. 1).

Co więcej, zidentyfikowanymi drogami mogą być przenoszone także inne IGO, w tym te, które zostaną wymienione w kolejnych aktualizacjach wykazu IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz umieszczone na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

Za drogi priorytetowe uznano te drogi, którymi przedostaje się lub może się przedostawać największa liczba analizowanych gatunków, stanowią największe zagrożenie i dla których znane są skuteczne sposoby zarządzania. Ponadto zidentyfikowane drogi związane z największym ryzykiem dla środowiska przyrodniczego, gospodarki, zdrowia człowieka i usług ekosystemowych zostały następnie poddane bilansowi kosztów i korzyści. W wyniku przeprowadzonej analizy drogi „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych” oraz „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych” zostały zakwalifikowane jako drogi priorytetowe.

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 182 z 13.07.2017, str. 37 oraz Dz. Urz. UE L 199 z 26.07.2019, str. 1.

4. Charakterystyka dróg priorytetowych

a. „Ucieczka gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych”

Droga ta obejmuje uciezki roślin ozdobnych z uprawy w zamknięciu lub w warunkach kontrolowanych, gdzie zostały wprowadzone ze względów dekoracyjnych. Droga ta nie dotyczy uciezek roślin z upraw prowadzonych w ramach ogrodnictwa komercyjnego (np. szkółek ogrodniczych).

Handel gatunkami roślin, które charakteryzują się efektownym pokrojem i barwą lub posiadają inne cechy pozwalające na ich wykorzystanie w kształtowaniu krajobrazu, doprowadził do przemieszczania gatunków tego typu na całym świecie w celu rozwoju i poprawy walorów obszarów zurbanizowanych (miejskich i wiejskich) w tzw. zieleni urządzonej, jak parki, skwery, zieleń przyuliczna, a także prywatnych ogrodów przydomowych lub działkowych. Droga ta dotyczy także gatunków znajdujących się w prywatnych kolekcjach hobbystycznych lub gatunków wykorzystywanych w kształtowaniu krajobrazu, np. do celów dekoracyjnych lub estetycznych, które mogą przypadkowo przedostać się do środowiska przyrodniczego.

Omawiana droga obejmuje więc dwa rodzaje przedostawania się gatunków roślin, utrzymywanych w uprawie jako ozdobne, do środowiska przyrodniczego:

- 1) uciezki osobników z miejsc przetrzymywania;
- 2) niezamierzone wprowadzanie do środowiska przyrodniczego.

Pierwsza ww. grupa obejmuje wszelkiego rodzaju „ucieczki” roślin z miejsc przetrzymywania, rozumiane jako „niekontrolowane rozprzestrzenianie się IGO z miejsc przetrzymywania lub uprawy”, wynikające z cech biologicznych tych gatunków (np. wytwarzanie nasion zaopatrzonych w aparaty lotne, co ułatwia ich roznoszenie przez wiatr) i lokalnych warunków środowiskowych (np. obecność terenów z żyznym i wilgotnym podłożem sprzyjającym kiełkowaniu nasion, sąsiedztwo obszarów pozbawionych roślinności, a przez to konkurencji ze strony innych gatunków roślin).

Natomiast druga grupa obejmuje przypadki niezamierzonego wprowadzenia do środowiska przyrodniczego, w tym niewłaściwe zagospodarowanie odpadów ogrodowych zawierających całe rośliny lub ich diaspory (tj. nasiona lub fragmenty pędów, rozłogi lub kłącza), mogące rozwinąć się w nowego osobnika. Wprowadzanie IGO tą drogą może następować m.in. przez:

- pozbywanie się nadmiaru biomasy (np. zbyt rozrośniętych roślin zagłuszających inne gatunki czy wpływających negatywnie na kompozycję krajobrazowo-przestrzenną ogrodu lub terenu zieleni urządzonej); w tym przypadku największe znaczenie ma wyrzucanie takich części roślin, które zawierają już wykształcone żywotne nasiona (lub kłącza czy też rozłogi), nielegalnie, w sposób określany często jako „za płot”, „do lasu”, „nad rzekę” itp., lub przez poddanie ich niewłaściwemu kompostowaniu – tzn. np. bez przykrycia biomasy warstwą ziemi zabezpieczającą przed roznoszeniem nasion przez wiatr lub zwierzęta,
- likwidację uprawy (np. gdy uprawa stała się nieopłacalna z ekonomicznego punktu widzenia lub gdy podjęto decyzję o nowej formie urządzenia terenu zieleni z wykorzystaniem w doborze roślin innych lub nowych gatunków); w tym przypadku uwolnienie do środowiska przyrodniczego może również polegać na pozbyciu się całych roślin lub ich żywotnych części na dzikich wysypiskach śmieci lub przez

niewłaściwe kompostowanie, a także przez pozostawienie poletek czy całych ogrodów bez zabezpieczenia (np. przycinania) osobników należących do IGO przed roznoszeniem ich nasion przez wiatr, wodę czy zwierzęta,

- pozbycie się roślin, które zaczęły stanowić problem dla dotychczasowego właściciela (np. rośliny, które mogą powodować alergie lub podrażnienia skóry u dzieci) – niewłaściwe zagospodarowanie okazów takich roślin w sposób jak ww. może również prowadzić do przypadkowego uwolnienia IGO do środowiska przyrodniczego.

Według danych Polskiego Związku Działkowców (Rocznik GUS 2021) w 2020 r. liczba ogrodów działkowych w Polsce wynosiła 4601, a samych działek – prawie 906 000, natomiast ich łączna powierzchnia wynosiła ponad 40 tys. ha. Biorąc pod uwagę liczbę i powierzchnie innych ww. obiektów – np. parków spacerowo-wypoczynkowych – ponad 2900 (powierzchnia prawie 24 tys. ha), zieleńców – ponad 19 900 obiektów (12,5 tys. ha) czy też samej zieleni ulicznej – 16,8 tys. ha, czy osiedlowej – ponad 25,5 tys. ha, można stwierdzić, że sposób zagospodarowania tych obiektów (o łącznej powierzchni stanowiącej ok. 0,32% powierzchni kraju), a przede wszystkim gatunki roślin wprowadzanych na ich terenie mają ogromne znaczenie jako potencjalna droga wprowadzania nowych lub rozprzestrzeniania już zdomowionych w Polsce IGO.

Uprawa roślin ozdobnych w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych (np. w ogrodach przydomowych i działkowych, parkach) ma w Polsce długą tradycję. W przypadku właścicieli domów jednorodzinnych wiąże się z zakładaniem ogrodów przydomowych (zarówno w obrębie wsi, jak i niektórych części miast, w tym głównie na przedmieściach), a w przypadku mieszkańców domów wielorodzinnych – z posiadaniem rodzinnych ogrodów działkowych. Oprócz celu typowo użytkowego, jak uprawa warzyw czy krzewów lub drzew owocowych, ogrody tego typu pełniły i pełnią nadal ważną funkcję rekreacyjną. W ostatnim czasie zmianie ulega ich dominująca funkcja – obecnie przedstawiciele młodszego pokolenia coraz częściej nie zakładają w ogrodach przydomowych lub działkowych części wykorzystywanej jako tzw. warzywniak, a ich powierzchnie zagospodarowują na trawniki i klomby w celach wypoczynkowych lub ozdobnych. W ostatnich dekadach coraz częściej integralną częścią ogrodów o dużej powierzchni stają się też oczka wodne. Zagospodarowanie takich części (zarówno lądowej, jak też wodnej) odbywa się przez pozyskiwanie materiału roślinnego od rodziny i znajomych, a także przez zakup sadzonek lub nasion w sieciach handlowych czy też bezpośrednio w szkółkach drzew i krzewów oraz roślin ozdobnych. Rośnie także rola sprzedaży (jak też wymiany) internetowej w pozyskiwaniu nasion i sadzonek roślin ozdobnych, w tym należących do gatunków obcego pochodzenia.

Podobnie jak w innych dziedzinach życia społecznego wprowadzanie nowości także w dziedzinie hobbystycznej uprawy roślin, jak też zagospodarowania zieleńców i skwerów cieszy się dużą popularnością. Wiąże się to zarówno z wyszukiwaniem ciągle nowych i ciekawych roślin o oryginalnym pokroju, a w przypadku zieleni urządzonej także z wyszukiwaniem gatunków odpornych na specyficzne warunki, w których są zakładane skwery czy pasy przyuliczne. W miejscach tych często panują trudne warunki dla roślin wiążące się z dużym nasłonecznieniem, zasoleniem podłoża, zanieczyszczeniem powietrza przez spaliny samochodów czy też z sąsiedztwem dużych powierzchni pokrytych betonem, asfaltem lub kostką brukową, co wiąże się z ograniczeniem możliwości przesiąkania wody do podłoża. Specyfika tych siedlisk może skłaniać do wprowadzania na takich miejscach roślin odpornych na takie warunki, w tym także gatunków obcego pochodzenia. Jednocześnie

gatunki, które są w stanie przetrwać w warunkach obszarów zurbanizowanych, w przypadku ucieczki poza ich obszar mogą również wygrywać w konkurencji z gatunkami rodzimymi w lepszych warunkach siedliskowych i stopniowo zwiększać wielkość swojej populacji oraz zajmowany obszar, a w konsekwencji mieć niekorzystny wpływ na bioróżnorodność niektórych siedlisk przyrodniczych. Poszukiwanie nowych, ciekawych gatunków przez właścicieli ogrodów przydomowych czy działkowych, a także zarządzających skwerami i zieleńcami stwarza okazję do nieświadomego wprowadzania także potencjalnie inwazyjnych gatunków. Do takich sytuacji dochodzi także w związku ze wzrastającym ruchem turystycznym obejmującym coraz dalsze kraje i przywożeniem stamtąd roślin ozdobnych (zarówno sadzonek, jak i nasion) bez odpowiedniej kontroli. Może się to wiązać także z nieświadomym przywożeniem patogenów roślin. Niniejsza droga przyczynia się do przedostawania się do środowiska przyrodniczego IGO, dla których zidentyfikowano negatywne wpływy na takie sfery jak środowisko przyrodnicze, usługi ekosystemowe, gospodarkę lub zdrowie człowieka. Omawianą drogą przedostaje się co najmniej 36 gatunków spośród gatunków wymienionych w wykazie IGO uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii oraz gatunków wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. Drogą tą mogą być przenoszone także inne ozdobne gatunki roślin należące do IGO, w tym wymienione w kolejnych aktualizacjach wykazu IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz umieszczone na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

b. „Ucieczka gatunków zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych”

Droga ta obejmuje przedostawanie się gatunków z wszelkiego rodzaju miejsc, gdzie były przetrzymywane przez prywatnych kolekcjonerów lub hobbystów w celu rekreacji, rozrywki i towarzystwa. Kategoria ta odnosi się nie tylko do typowych gatunków zwierząt kręgowych, ale do wszystkich gatunków zwierząt utrzymywanych w prywatnych zbiorach, np. przez prywatnych kolekcjonerów lub hobbystów. Obejmuje ona również wszelkie gatunki utrzymywane jako żywy pokarm dla zwierząt domowych i towarzyszących (np. larwy mącznika, szarańcza, świerszcze, karaczany, muszki owocowe). Obejmuje ona także gatunki utrzymywane i hodowane przez prywatnych kolekcjonerów lub hobbystów w celu sprzedaży lub handlu. Ponadto kategoria ta obejmuje florę akwariową i terrariów, a także inne grupy organizmów (w tym glony, grzyby itp.), w szczególności utrzymywane w związku z handlem w akwarystyce i terrarystyce.

Droga ta obejmuje trzy rodzaje przedostawania się gatunków do środowiska:

- 1) ucieczki z miejsc przetrzymywania;
- 2) niezamierzone wprowadzanie do środowiska przetrzymywanych osobników;
- 3) nieodpowiedzialne uwalnianie osobników przez właścicieli.

Pierwsza grupa obejmuje wszelkiego rodzaju ucieczki osobników z miejsc przetrzymywania, w tym sytuacje, w których zwierzęta są przetrzymywane w niewłaściwie zabezpieczonych obiektach, które nie zapobiegają ucieczkom.

Druga grupa obejmuje przypadki niezamierzonego wprowadzenia okazów do środowiska przyrodniczego, np. podczas niewłaściwego usuwania odpadów, z powodu uszkodzenia akwariów i innych obiektów oraz podczas czyszczenia (wylewanie wody z akwariów bezpośrednio do cieków i zbiorników wodnych lub pośrednio – do kanalizacji itp.).

Trzecia grupa obejmuje uwolnienia osobników przez nieodpowiedzialnych właścicieli. Wypuszczanie niechcianych zwierząt do środowiska przyrodniczego przez właściciela jest szczególnie powszechnym problemem w przypadku gatunków egzotycznych lub wodnych, które osiągają duże rozmiary lub mają specjalne wymagania, którym właściciele lub kolekcjonerzy nie są w stanie sprostać, a z których nie zdają sobie sprawy podczas zakupu zwierząt, sprzedawanych zazwyczaj jako osobniki młodociane (np. żółwie, pytony i inne duże dusieciele). Do tego typu przypadków należą również uwolnienia przetrzymywanych zwierząt w celu pozbycia się nadmiaru osobników w hodowlach (np. nadmierne rozmnożenie hodowanych okazów egzotycznych ryb) lub z powodu likwidacji hodowli (np. uwolnienie do środowiska przyrodniczego wszystkich osobników w przypadku, gdy hodowla stała się nieopłacalna z ekonomicznego punktu widzenia).

Niniejsza droga przyczynia się do przedostawania się do środowiska przyrodniczego IGO, dla których zidentyfikowano negatywne wpływy na takie sfery jak środowisko przyrodnicze, usługi ekosystemowe, gospodarkę lub zdrowie człowieka. Omawianą drogą przedostaje się co najmniej 40 gatunków spośród gatunków wymienionych w wykazie IGO uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii oraz gatunków wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. Drogą tą mogą być przenoszone także inne gatunki zwierząt domowych, gatunki akwarystyczne i terrarystyczne należące do IGO, w tym wymienione w kolejnych aktualizacjach wykazu IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz umieszczone na liście IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

5. Cele i działania

I. Cele planu działań

Cel nadrzędny

Poprawa stanu różnorodności biologicznej przez zapobieganie niepożądanemu oddziaływaniu na różnorodność biologiczną, niezamierzonego wprowadzania i rozprzestrzeniania się IGO oraz minimalizowanie i łagodzenie tego oddziaływania.

Cele strategiczne

Cel strategiczny 1:

Ograniczenie przedostawania się z niekomercyjnych upraw ogrodniczych do środowiska roślin ozdobnych należących do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

Cel strategiczny 2:

Ograniczenie przedostawania się do środowiska zwierząt przetrzymywanych jako zwierzęta domowe, gatunki akwarystyczne lub terrarystyczne należące do IGO stwarzające zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzające zagrożenie dla Polski.

II. Działania służące realizacji założonych celów

- A. Podniesienie świadomości o zagrożeniach ze strony IGO i o sposobach jego ograniczania,
- B. Zbieranie, gromadzenie i wymiana informacji o IGO,
- C. Zapobieganie nowym introdukcjom,
- D. Rozwój współpracy międzynarodowej.

6. Plan działań wraz z harmonogramem ich realizacji

Nr	Działanie			
A	<p>Podniesienie świadomości o zagrożeniach ze strony IGO i o sposobach jego ograniczania</p> <p>Poprawa stanu wiedzy społeczeństwa na temat zagrożeń, jakie mogą stanowić IGO dla środowiska przyrodniczego, a także o obowiązujących przepisach prawnych w tym zakresie jest kluczowe dla zmniejszenia skali ich naruszenia, a w konsekwencji – zmniejszenia zagrożeń związanych z wprowadzeniem na terytorium Polski i Unii Europejskiej nowych okazów gatunków roślin wprowadzanych jako ozdobne i wykorzystywanych w ogrodach przydomowych i działkowych oraz w zieleni urządzonej, a także zwierząt domowych, gatunków akwarystycznych i terrarystycznych, które są objęte ograniczeniami na poziomie krajowym i unijnym, a także ich niekontrolowanego rozprzestrzeniania, ucieczek lub uwalniania do środowiska przyrodniczego.</p> <p>Wdrożenie rozwiązań służących zarządzaniu drogami priorytetowymi przy jednoczesnym niedostatecznym stanie wiedzy społeczeństwa w tym zakresie stanowiłoby podstawowy czynnik obniżający efektywność stosowanych rozwiązań. Wiązałoby się to bowiem z dużą skalą naruszeń przepisów wskutek ich nieznamomości, a także mogłoby to negatywnie wpłynąć na społeczny odbiór zasadności rozwiązań wprowadzanych w celu ograniczania zagrożenia wynikającego z obu priorytetowych dróg. Aby zminimalizować to ryzyko, jest konieczne prowadzenie kampanii informacyjnych i konsultowanie ze społeczeństwem lub zainteresowanymi podmiotami podejmowanych działań.</p> <p>Jednocześnie upowszechnianie informacji dotyczącej przepisów związanych z uwalnianiem czy uciezkami obcych gatunków roślin i zwierząt do środowiska przyrodniczego oraz sposobów radzenia sobie z tymi problemami powinno zarówno wpłynąć na zmianę zachowań właścicieli ogrodów, osób zajmujących się kształtowaniem i pielęgnacją terenów zieleni i właścicieli zwierząt.</p>			
Nr	Zadanie	Termin	Instytucja odpowiedzialna	Wskaźnik
A.1.	Produkcja filmów skierowanych do terrarystów, akwarystów, hodowców zwierząt egzotycznych i wędkarzy oraz do ogrodników. Filmy będą informować o drogach wprowadzania inwazyjnych gatunków roślin lub zwierząt do środowiska w Polsce,	2022–2025	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba filmów wyprodukowanych i wyemitowanych w ogólnodostępnej stacji telewizyjnej lub na ogólnie dostępnych stronach internetowych i mediach społecznościowych urzędu

	konsekwencjach uwalniania lub uciezek osobników tych gatunków do środowiska przyrodniczego oraz o przepisach prawnych obowiązujących w tym zakresie			
A.2.	Przygotowanie i opublikowanie artykułów tematycznych w prasie, na stronie internetowej lub w serwisach społecznościowych dotyczących przepisów prawnych odnoszących się do wprowadzania do środowiska inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt oraz opisujących sposoby zapobiegania uciezkom obcych gatunków roślin ozdobnych z upraw oraz obcych gatunków zwierząt domowych i gatunków utrzymywanych w akwariach i terrariach	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska regionalne dyrekcje ochrony środowiska Ministerstwo Klimatu i Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – instytucja współdziałająca	Liczba opublikowanych artykułów
A.3.	Adaptacja europejskich kodeksów dobrych praktyk w zakresie IGO do warunków polskich	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba kodeksów zaadaptowanych do warunków polskich
A.4.	Promocja kodeksu dobrych praktyk „Ogrodnictwo wobec roślin inwazyjnych obcego pochodzenia” i jego bieżąca aktualizacja	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba akcji promocyjnych Liczba aktualizacji
A.5.	Przeprowadzenie kampanii edukacyjnych promujących zagadnienia związane z problemem przedostawania się do środowiska przyrodniczego inwazyjnych: gatunków roślin ozdobnych	2022–2030	Ministerstwo Klimatu i Środowiska Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba przeprowadzonych kampanii edukacyjnych, w tym organizacja spotkań, udział w targach, wystawach czy innych wydarzeniach społecznych

	w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych oraz zwierząt domowych, gatunków wykorzystywanych w akwarystyce i terrarystyce, a także zagadnienia związane z azylami dla zwierząt		regionalne dyrekcje ochrony środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – instytucja współdziałająca	
A.6.	Przygotowanie materiałów edukacyjnych dla studentów architektury krajobrazu, ogrodnictwa, leśnictwa, ochrony środowiska lub kierunków pokrewnych, a także jednostek samorządu terytorialnego i pracowników przedsiębiorstw odpowiedzialnych za pielęgnację i dobór gatunków do nasadzeń na terenach zieleni urządzonej, w celu ograniczenia ucieczek inwazyjnych gatunków roślin ozdobnych z niekomercyjnych upraw ogrodniczych	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba podmiotów, którym udostępniono materiały edukacyjne
Nr	Działanie			
B	<p style="text-align: center;">Zbieranie, gromadzenie i wymiana informacji o IGO</p> <p>Zbieranie, gromadzenie i wymiana danych na temat IGO, a także ich ciągła aktualizacja jest kluczowym elementem zarządzania inwazjami biologicznymi i podejmowania działań zapobiegających przedostawaniu się IGO do środowiska przyrodniczego.</p> <p>Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska prowadzi Centralny Rejestr Danych o IGO. Stworzenie Centralnego Rejestru Danych o IGO wynika z potrzeby wypełnienia obowiązku wynikającego z art. 14 rozporządzenia nr 1143/2014, dotyczącego ustanowienia systemu nadzoru obejmującego IGO stwarzające</p>			

	<p>zagrożenie dla Unii. W Centralnym Rejestrze Danych o IGO będą gromadzone i rejestrowane dane dotyczące występowania w środowisku IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz IGO stwarzających zagrożenie dla Polski, podjętych wobec nich działaniach zaradczych i ich skuteczności oraz wydanych zezwoleniach, co będzie stanowiło element systemu nadzoru nad IGO. Utworzony przez Generalną Dyрекcję Ochronę Środowiska Centralny Rejestr Danych o IGO wymaga jego rozbudowy i dostosowania do wymogów obowiązujących przepisów prawnych.</p> <p>Ponadto, w związku z regularnym włączaniem kolejnych gatunków do wykazu IGO stwarzających zagrożenie dla Unii, jak również potrzebą analizy nowych stwierdzeń IGO, które mogą zostać uznane jako stwarzające zagrożenie dla Unii lub dla Polski, jest konieczne ciągle aktualizowanie i gromadzenie wiedzy na temat IGO, w tym opracowywanie kart informacyjnych, przeprowadzanie oceny stopnia inwazyjności gatunków oraz analizy dróg ich przedostawania się. Także drogi priorytetowe powinny podlegać przeglądowi przynajmniej co sześć lat zgodnie z rozporządzeniem nr 1143/2014.</p>			
Nr	Zadanie	Termin	Instytucja odpowiedzialna	Wskaźnik
B.1.	Rozbudowa Centralnego Rejestru Danych o IGO o elementy istotne dla zarządzania drogami priorytetowymi oraz utrzymanie tej bazy danych	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Dostosowanie Centralnego Rejestru Danych o IGO do wymogów ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych
B.2.	Przeprowadzenie oceny stopnia inwazyjności, analizy dróg przedostawania się i wykonanie kart informacyjnych dla inwazyjnych: gatunków roślin ozdobnych w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych oraz gatunków zwierząt domowych, gatunków wykorzystywanych w akwarystyce i terrarystyce	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba gatunków, dla których przeprowadzono ocenę
B.3.	Przegląd planu działań	2025–2027	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Przeprowadzenie przeglądu planu działań

Nr	Działanie			
C	<p style="text-align: center;">Zapobieganie nowym introdukcjom</p> <p>Dla uszczelnienia systemu zapobiegania nowym introdukcjom zwierząt jest konieczne umożliwienie bezpiecznego przetrzymywania IGO w specjalnie do tego celu utworzonych obiektach, wzmocnienie systemu egzekwowania obowiązujących przepisów, wzmocnienie i przystosowanie systemu przetwarzania odpadów do przyjmowania i zagospodarowania materiału roślinnego IGO, a także zapewnienie wysokiego poziomu przeszkolenia służb odpowiedzialnych za przeprowadzanie kontroli granicznych w zakresie identyfikacji IGO.</p> <p>Istotnym elementem będzie powstanie azyli dla zwierząt, w których w warunkach izolowanych mogłyby być przetrzymywane IGO odłowione ze środowiska lub zatrzymane przez służby odpowiedzialne za przeprowadzanie kontroli. Ważne jest, aby przynajmniej jeden azyl był jednostką budżetową finansowaną z budżetu państwa. Sieć powinna być jednak uzupełniona siecią azyli utworzonych przez podmioty prywatne. Jednostki te mogą ubiegać się o dofinansowanie działalności ze środków regionalnego dyrektora ochrony środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.</p> <p>Konieczne jest zapobieganie nielegalnemu obrotowi IGO na portalach ogłoszeniowych, w sklepach internetowych, sklepach stacjonarnych czy giełdach. Powinny być podejmowane działania uniemożliwiające nielegalny obrót IGO, jak prowadzenie współpracy z portalami ogłoszeniowymi przez informowanie o obowiązujących przepisach prawa, a z drugiej strony działania te powinny być uzupełnione o czynności podejmowane przez organy ścigania.</p> <p>Funkcjonujący w Polsce system gospodarowania odpadami tylko w niewielkim stopniu obejmuje szczątki roślinne, zwłaszcza w przypadku terenów wiejskich. Obecnie system unieszkodliwiania odpadów organicznych, w tym szczątków roślinnych pochodzących z ogrodów, nie jest jednolity w całym kraju. W różnym stopniu realizują go poszczególne gminy. Tymczasem trwałość populacji niektórych IGO roślin o stosunkowo krótkotrwałym banku nasion jest bezpośrednio zależna od okresowego dopływu nasion pochodzących z nielegalnego wyrzucania lub przypadkowego przedostawania się szczątków roślin uprawianych w ogrodach dla celów dekoracyjnych poza tereny upraw. W związku z powyższym jest konieczne wzmocnienie i przystosowanie systemu przetwarzania odpadów do przyjmowania i unieszkodliwiania materiału roślinnego IGO pochodzącego z ogrodów przez opracowanie wytycznych w tym zakresie i przeprowadzenie nowelizacji obowiązujących przepisów.</p>			
Nr	Zadanie	Termin	Instytucja odpowiedzialna	Wskaźnik
C.1.	Współpraca z portalami ogłoszeniowymi, na których są oferowane do sprzedaży gatunki roślin ozdobnych wykorzystywane w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych oraz zwierzęta domowe, gatunki wykorzystywane w akwarystyce i terrarystyce	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba pism skierowanych do portali ogłoszeniowych Liczba portali ogłoszeniowych, z którymi nawiązano współpracę

C.2.	Utworzenie Centralnego Azylu dla Zwierząt, w którym będzie możliwe czasowe przetrzymywanie m.in. zwierząt należących do IGO	2022–2030	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Uchwalenie przepisów dotyczących utworzenia Centralnego Azylu dla Zwierząt
C.3.	Utworzenie instrumentów umożliwiających uzyskanie dofinansowania na działalność azyli dla zwierząt	2022–2030	regionalne dyrekcje ochrony środowiska Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej	Liczba instrumentów umożliwiających uzyskanie dofinansowanych azyli dla zwierząt
C.4.	Prowadzenie kontroli obrotu w Internecie inwazyjnymi: gatunkami roślin ozdobnych wykorzystywanymi w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych oraz gatunkami zwierząt domowych, gatunkami wykorzystywanymi w akwarystyce i terraryście	2022–2030	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Liczba wykrytych przypadków łamania przepisów odnoszących się do obrotu IGO w Internecie
C.5.	Prowadzenie kontroli obrotu inwazyjnymi gatunkami roślin ozdobnych w centrach i sklepach ogrodniczych oraz na giełdach ogrodniczych, a także inwazyjnymi gatunkami zwierząt domowych i gatunków wykorzystywanych w akwarystyce i terraryście w sklepach i na giełdach zoologicznych	2022–2030	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Liczba wykrytych przypadków łamania przepisów odnoszących się do obrotu IGO w sklepach i na giełdach

C.6.	Wzmocnienie i przystosowanie systemu przetwarzania odpadów do przyjmowania i unieszkodliwiania materiału roślinnego IGO pochodzącego z ogrodów w sposób bezpieczny dla środowiska i ludzi	2022–2030	Ministerstwo Klimatu i Środowiska	Liczba opracowanych wytycznych i zmian legislacyjnych w zakresie przetwarzania i unieszkodliwiania materiału roślinnego IGO
C.7.	Przeprowadzenie szkolenia dla służb odpowiedzialnych za kontrole graniczne w zakresie identyfikacji IGO, w tym w szczególności gatunków roślin ozdobnych wykorzystywanych w niekomercyjnych uprawach ogrodniczych oraz zwierząt domowych, gatunków wykorzystywanych w akwarystyce i terrarystyce	2022–2030	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Liczba przeszkolonych osób
Nr	Działanie			
D	<p style="text-align: center;">Rozwój współpracy międzynarodowej</p> <p>Skuteczność działań wdrażanych w celu rozwiązywania problemu inwazji biologicznych w wielu przypadkach zależy od ścisłej współpracy całego regionu. Dotyczy to działań zarówno zapobiegawczych, jak i zaradczych. Skuteczność rozwiązań w skali regionalnej może być obniżona wskutek zróżnicowanego podejścia państw do sposobów zarządzania drogami niezamierzonego przenoszenia IGO, w tym szybkiej eliminacji gatunków, które przedostają się do środowiska przyrodniczego wskutek ucieczek z upraw czy hodowli. Rozwijanie współpracy międzynarodowej, w tym z państwami ościennymi, przyczyni się do ograniczenia ryzyka ze strony ucieczek i uwolnień IGO roślin i zwierząt.</p> <p>Nawiązanie bezpośrednich kontaktów w trakcie międzynarodowych spotkań może skutkować długoterminową efektywną współpracą przy wdrażaniu działań związanych z IGO. Podejmowanie współpracy regionalnej w tym zakresie wynika ponadto z przepisów art. 22 rozporządzenia nr 1143/2014.</p>			

Nr	Zadanie	Termin	Instytucja odpowiedzialna	Wskaźnik
D.1.	<p>Prowadzenie współpracy międzynarodowej z państwami członkowskimi Unii Europejskiej i państwami trzecimi, w celu koordynacji działań w zakresie zarządzania IGO, drogami ich przenoszenia, w tym ucieczkami inwazyjnych: gatunków roślin wykorzystywanych w uprawach niekomercyjnych oraz gatunków zwierząt domowych, gatunków wykorzystywanych w celach akwarystycznych i terrarystycznych</p>	2022–2030	<p>Ministerstwo Klimatu i Środowiska</p> <p>Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska</p> <p>regionalne dyrekcje ochrony środowiska</p> <p>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – instytucja współdziałająca</p> <p>Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – instytucja współdziałająca</p>	<p>Liczba spotkań międzynarodowych, w których wzięli udział przedstawiciele Polski</p>